

Irányított csoportosulások

A személyesség határai és a mesterséges közösségek jelensége Vékony Dorottya munkáiban

SOMOSI RITA

A CAPA Központ Projekt termében tavaly nyáron önálló kiállítás keretében mutatták be Vékony Dorottya fotókönyvvel és interaktív installációval kiegészített diplomamunkáját (lásd *Fotóművészet*, 2014/2). A **Csók** (2014), vagy ahogy a kiállítás és kiadvány címében szerepelt, az **INVAREBEST** (Intimate and Variable Relationships Between Strangers) egy idegenek között létrehozott intim jelenséget vizsgál az egyén és társas viselkedés tükrében. A 16 képből álló sorozatban a felkért modellek stúdiókörnyezetben igyekeztek átadni magukat a csók meghitt aktusának. A steril közeg egyszerre szakítja őket ki az időből, függetlenít a környezettől, hogy zavartalanul egyetlen dologra koncentrálhassanak. Fontos gesztus a behunyott szem, mely falat képez a külvilággal szemben, biztosítja a modellek intimitását, s látszólag kizár mindenki mást a történetből, a pillanat belső megélését segíti. A néző voyeur helyzetbe kényszerül, miközben lehetőséget is kap a megfigyelésre. Az egymással derékszögben installált fotók különböző nézőpontokban kapcsolódnak össze, az alkotói rendezésnek, önkényes beavatkozásnak köszönhetően. Az INVAREBEST lehetőséget adott az idegenek véletlenszerű találkozására a törésvonalak vagy sarkok mentén, a kapcsolat azonban csak a néző percepciója során jött létre, valós pozíciójukban ez elérhetetlen maradt. A white cube térben mozogva, a térbeli játék és az intervenció által találkoztak az idegenek, nem voltak egymáshoz rendelt párok. A nézők a fényképek matricaverzióival még aktív részeseivé is válhattak a projektnek, kedvük szerint párosíthaták össze a szereplőket, illetve bekapcsolódhattak a falon kialakított csóktérkép-hálózatba. Az intimitás és a variálhatóság egymásnak ellentmondó fogalmának megjelenítése Vékony Dorottya más munkáin is visszaköszön, s egyben az alkotó jelen kutatási témájának, a csoportosulás jelenségének vizsgálatára is reflektál.

Vékony Dorottya vizualitásukban vagy gondolatiságukban érdeklik a dolgok. Nincs kizárólagos elkötelezettsége a fotó iránt, de ez az elsődleges médium, amivel dolgozik. Munkáiban fontos szerepet játszik a játékos képalakítás, a humor – akár csendéleti, akár szituációs viszonylatban –, miközben az önismereti és -reflexív, valamint az egyén identitásbeli kérdéseivel is vizsgálatra foglalkozik. Az utóbbi években az emberek közötti kapcsolódási pontokat vizsgálja: milyen szempontrendszer alapján jöhetnek létre a társadalmon belül csoportosulások, ha

az evidencián alapuló szelekciót (nem, vallás, faj) kizárja, s egy külső szempont alapján hoz létre tudatos vagy random kapcsolatokat? E mesterségesen létrejövő közösségeket analizálja állóképek, illetve performatív jellegük miatt videómunkák formájában. Az foglalkoztatja, hogy a csoportok dinamikája hogyan alakul, ha az odatarozás feltételeit egy külső szereplő (az alkotó) vagy szempontrendszer alapján határozzák meg. Az így létrejövő kapcsolatok hálózata és egymáshoz való viszonya is érdekli, az ösztönösség és összetartozás szintjei és minőségei.

E témához kapcsolódik egy korábbi munkája, a **Férfiak** (2013), mely a maszkulinitás vagy a férfiakhoz kötődő sztereotípiák megjelenítése helyett a férfitest meztelenségére épít. A női testre irányuló figyelemnek évezredek hagyománya van, a művészettörténeti kánon bőven kínál különböző helyzetekre, típusokra példát, számos tradicionális képtípus is kifejezetten ezzel foglalkozik. A férfiak meztelen ábrázolása azonban még mindig hordoz magában antikvitáshoz vagy homoerotikus tartalomhoz kapcsolódó konnotációt. Vékony Dorottya a hagyományosan néző szerepből a „nézettbe” helyezte férfialakjait. A testi közelség, intimitás különböző formákban jelenik meg. Egy általa létrehozott férfi-közösségnek adott különböző szituációs iránymutatást (például bámulják egymás péniszét), majd a szereplők egymáshoz és magukhoz való viszonyának képi kivételését próbálta rögzíteni. A fotók sötét háttéré és az alakok erőteljes megvilágítása barokkos hangulatot idéz, erősíti a festményszerűséget, míg a kompozíciók szoborszerű részletei – többnyire végtagok – az antik torzók vizualitását hívják elő. Az alakok tértől és időtől függetlenek, meztelenségük egyszerre fesztelen természetességgel megélt identitás-jelek, illetve klasszikus csoportportrék atmoszferikus megidézései. Vajon mennyire képes egy-egy test ilyen formában is reflektálni a korra, amiből kilép? S a modellek maszkulinitása mennyire hozható összefüggésbe a testiség megélésének kollektív jelenségével e mesterséges szituációban? Az egymáshoz való kapcsolódás különböző szintjei jelennek meg: hol közvetlen testi kapcsolat, hol szemkontaktus vagy csak fizikai közelség. Az alkotó a férfiak saját szemérmességükhöz, meztelenségükhöz való viszonyát próbálja körüljárni egy általa létrehozott férfiközösségben, miközben a férfitest esztétizálása is a teatrális kompozíciók részévé válik.

Would you be so kind as ..., részlet a sorozatból (2013–16)

A **Vegyes házasságok** (2015) videóinstallációja az Isztambuli Magyar Intézet pályázatára készült. Az alkotó mini interjúkat készített a kiválasztott török-magyar családok férfi és nőtagjaival, gyerekekkel, melyekben a kulturális különbségekre, közös nyelvhasználatra, illetve a család összetartó erejére kérdezett rá. A háromcsatornás videóinstallációban a három nyelven (angolul, magyarul, törökül) folyó társalgást ütköztette, s új közösségeket hozott létre a szereplők tudta nélkül.

A portrék és csoportportrék után az **Oltárok** (2013) egy játékosabb megközelítéssel dolgozik: Vékony Dorottya klasszikus oltár-formákat idéző csendéletképeket hozott létre Farkas Júliával. A mai tárgykultúra eltolódott hangsúlyára való reflexió ez, ahol az oltárok szakrális formájából és rendeltetéséből kiindulva a mai ember birtoklásvágyának tematikusan fetiszizált tárgycsoportjai kerültek a képekre. Az ember kötődései közül a birtoklási vágy övezte tárgykultúra eltolódott hangsúlyára épít, s a helyzet groteszk kifordításával egy-egy tárgycsoportból hoz létre kompozíciókat. A tárgyakhoz való kötődés szürrealitása került át az oltárokra, kötődjön az autóhoz, étkezési szokásokhoz, testépítéshez, háziállathoz. A helyzet túlzását a kompozíciók játékos abszurditása hivatott közvetíteni.

Az identitásbeli rétegekkel és a belső én kérdéskörével foglalkozik a **Selbst** (2012). A képek címei a szüleinek intézett, az életet, személyiséget meghatározó kérdések, melyek a belső én által fontosnak tartott, szülői elvárásoknak való megfelelés és a tőlük való függetlenedés gondolkörét vizsgálják. Lemeztelenített önarckép, a feltárulkozás és őszinteség origója és a személyiségre reflektáló, épített csendéletek, megrendezett szituációk váltakoznak e pszichológiai felhangokkal tűzdelt önismereti sorozatban. Egyfajta tabula rasa-ként is tekinthetünk a projektre, ahol a képek révén felszínre kerülnek a belső félelmek, a szerepelvárások és lázadások. A sorozat analízáló, ugyanakkor már feldolgozást is sejtető hangvétele a saját útjára lépő, de önmagával és traumáival tisztában lévő individuum megnyilatkozásai, melyek együttese a sorozatindító önarcképpel együtt válik személyiségportrévá.

Vékony Dorottya sorozatai mellett külön egységet képeznek a saját életéből, mindennapjaiból merített, naplószerű fotók: hétköznapi helyzetek, ugyanakkor a privátfotó vagy a szubjektív dokumentarizmus kategóriáitól távol álló, vizuálisan kidolgozott és megrendezett képek, ahol sallang nélkül, őszintén tárja elénk megfigyeléseinek vagy azok által inspirált,

Would you be so kind as ..., részlet a sorozatból (2013–16)

a felnőtté válás, párkapcsolati helyzetek, tárgyak véletlen vagy tudatos egymásra találásának kompozícióit. Önarcképek, intim pillanatok, tájképek azonos hangsúllyal és jelentőséggel hol tabukat döntögető, hol banálisnak tűnő életképei jelennek meg, transzcendens áthallással vagy abszurd humorral tálalt szituációk külföldi utazásokról, otthonlétről, egy szöveges kommentek nélküli képfolyamban, ugyanakkor a laza szerkezet és a naplószerűség által mégis kirajzolódik egyfajta narra-

tíva. **Would you be so kind as to undress?** – áll a képek egy válogatását magában foglaló ofszet kiadványban, mely a Pécsi József-ösztöndíja alkalmából jelent meg. A cím udvarias hangneme („Lennél olyan kedves levetkőzni?”) kissé ambivalens érzéseket kelt, kontrasztban áll a képek közvetlen hangnemével és intimitásával, a kettősség révén mégis magában rejt egy olyan enigmatikus karaktert, mely Vékony Dorottya munkáinak a védjegye. ■

 Artwork 2GO BÉRLÉS

1-202-1653 • info@artwork.hu
<http://berles.artwork.hu> • I. ker. Ostrom u. 6.

Would you be so kind as ..., részlet a sorozatból (2013–16)

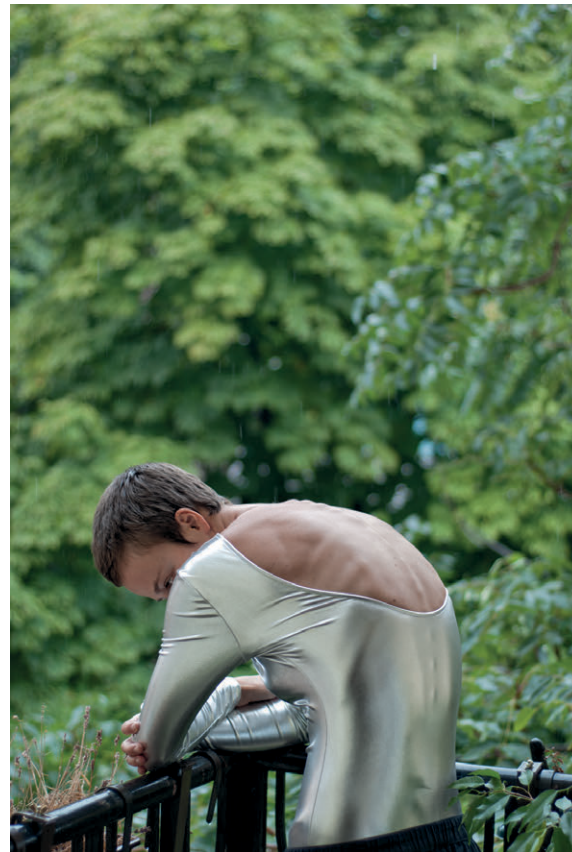
Would you be so kind as ..., részlet a sorozatból (2013-16)

Would you be so kind as ..., részlet a sorozatból (2013-16)

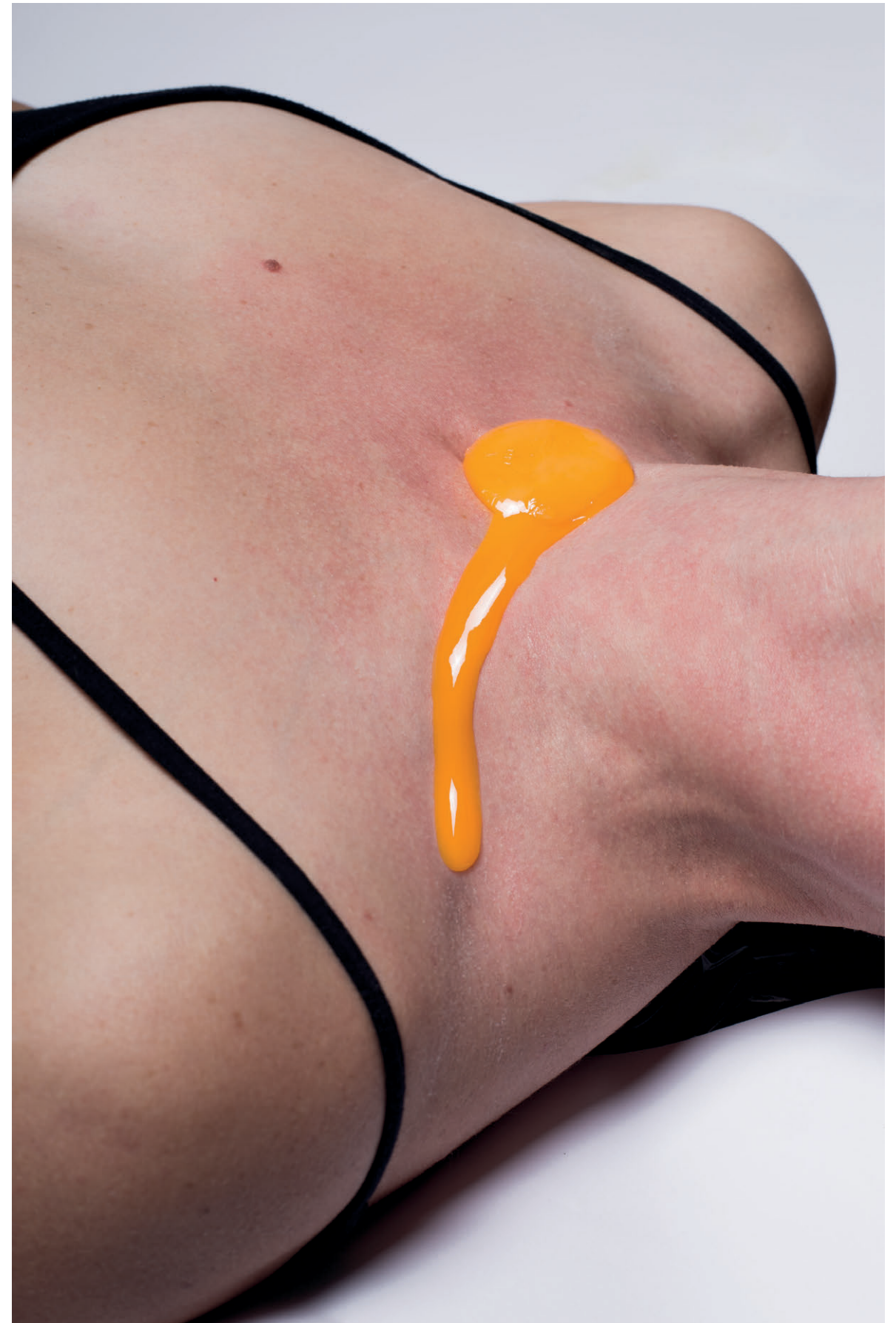
Would you be so kind as ..., részlet a sorozatból (2013–16)

Would you be so kind as ..., részlet a sorozatból (2013–16)

Would you be so kind as ..., részlet a sorozatból (2013–16)

Would you be so kind as ..., részlet a sorozatból (2013–16)